

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвөдиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 94 (10079)

1976 чылдың апрель 20, вторник

1925 чылда үндэстентин

Өртөө 2 жол.

ХҮН БҮРҮЗҮН— ШАЛЫПЧЫ КҮШ— АЖЫЛ-БИЛЕ

Бүгү чурттааы ышмак, Совет Тываның коммунисттери болгаш бүгү ажилчы чоннары СЭКП-ниң XXV съездинин шийтирилери, аңа партия Төп Комитетинин Чингине секретары ш. И. Бреневтиң кылганы СЭКП ТН-ның Отчет илеткилинде айтылган чүүлдерин болгаш сорулгаларын бүрүн долузу-биле чуудузуруп, оларны ажил-чорудуганын дайынчы программасы кылдыр хүлээп ап турар. «Партияның экономикаын политикаын коммунисттерин, бүгү совет улустуң чаңгыс эл-сепкилдиң даңазаны, чаа беш чылдың баштайгы айларында эгелээш шалыпчы, күш-ажыл—ээлчеглиг беш чыл планының чедишкенин күсөткенинниң бадыткалы болур» деп, ш. И. Бренев СЭКП ТН-ның Отчет илеткилинде демделген.

Съездинин ажилының түңнелдери бүгү улустуң аажок улуг политиктиг болгаш күш-ажылчы иадарлушкунун хай-ныктырган, оң шийтирилери, партияның планнарын күсөлдү дээш социалисттик чарыш чөлөрде улам күштүгү-биле калбарган. СЭКП-ниң XXV съездинин түңнелдерин болгаш партия организациаларының сорулгаларының дугайын чуулашкан районнарның партияларынга болгаш партия организациаларының хуралдарына чогуу-на ол бүгү-нүң дугайында бүгү талаалыг, ханы аналитик партияны чуулаш болгаш, хоораларының болгаш кедээзин ажил-ишчилери съездинин шийтирилери, партияның планнарын күсөлдү дээш бүгү күжүн болгаш билин бээрине долу шийтирилери чаңгыс эл-сепкилди илгерилеп, чаа-чаа патриоттук эгелээшкенин үндүрүп туралар.

Боттарының бар аргаларын болгаш курлавырларын санап көргөш, «Тыва даг-дугу» комбинат, Каз-Хем хөмүр-даш разрез, Хову-Ансының автобурлуугу ышмак мурнакчы коллентивтер онгу беш чылдың баштайгы ий чыныктын планын Ойбактың социалисттик Улуг революцияның 60 чыл өндө дозар патриоттук эгелээшкенин үндүргөн. СЭКП Тыва обкомунун бюрону ол коллентивтериниң үнелиг эгелээшкенин чуудузуруп көргөн болгаш ону калбар-биле неггедирин, бүдүрүлгенин аныктыган бедир база ажилчы шынарын экинчиде дээш социалисттик чарышты улам калбартырын СЭКП хооронунга болгаш районнарына, туугуларның партияларына, профсоюз болгаш комсомол организациаларына, министерстволарга база ведомстволарга хүлээндирген.

Эгелээшкенин кылдыр, хүлээлгени алыр дээрге шуудургу ажил-херектин чулге эгелдир. Ынчангаш партия организациалары күш-ажылчы коллентивтерин, тус-тус киикилериниң ындагы эгелээшкенин бүгү талаалыг деткип, бүдүрүлгө планнарын болгаш социалисттик хүлээлгелерин күсөлдү дээш демиселче бүгү ажил-ишчилериниң күжүн мөөнөп, партияны организациалары болгаш политиктиг ажилдың демкини съездинин неггедиринге дүшүрүп тургудар дээш ам-даа шуудургу амалдар умурул.

Төрүн партияның XXV съездинин шийтирилери соруу кирген республиканың улус ажил-агыйының аны-бүрү адырларының ажил-ишчилери онгу беш чылдың баштайгы-зын багай эвес көргүзүлгө-биле эгелээш. Бу чылдың бирги кварталында улустурге нийти продукция бүдүрүлгенин планы бисте 104 хуу, сайгары — 106 хуу күсөткенин. План-дан ажыр 1,3 миллион рубльдин продукцияны сайгарыган. Ол-на уеде республиканың колхозтары болгаш совхозтары күрүнөгө сүт садар планын 122,8 хуу, эът садарын 125,1 хуу күсөткенин. Бүгү улустуң социалисттик чарыжына илдепкейлиг киришкен, Улуг-Хем, Эрзин районнарының малчынары багай эвес чедишкенин чедип алган.

СЭКП-ниң XXV съездинин түңнел чуулазынга ш. И. Бренев: «Бир эвес чедип алган чүүлдерин чогуу-биле үнелээш, кичээлгени бисте ам-даа чептердери, шийтирил-леттиниз сорулгалары мөөнөз болуусура, шын болгаш ленинчи ёзу-биле кылганымыс ол болур ийин» деп айткан. Бир эвес маңа холбоштыр алыр болза, онгу беш чылды чамдык бүдүрүлгө коллентивтер, ажил-агыйлар, районнар багай эгелээш. Нийтизи-биле республикада он бүдүрүлгө, оң ший-тинде туугу материалдарының улустур каттыгышыкыны, Сары-Сөптин райлугурун комбинаты, Туранның, Бай-Хаантын, Кызылдың хлеб заводдары, автомобильдериниң техниктиг ажаалда станциязы, «Сельхозтехника» районнар аразы-ның Кызылда каттыгышыкыны, «Туугу көзөктери» комбинат болгаш өске-даа коллентивтер продукция сайгар планын күсөткөз. А ол ышмак нийтизи-биле Таңды район, «Чыра-Бажы», «Болышев», «Актур», «Супак», ССРЗ-ниң 50 чылдыг советхотар болгаш өске-даа ажил-агыйлар эртен кварталда нөдөз ажил-агый продуктуларын күрүнөгө са-дар планын күсөткөзүнөр.

Аныктыг чорутуң болгаш шынарның беш чыныктын эгел-ден эгелээш-ле ынчаар хожудаарга таажыр бие дээрзиниң дугайын план күсөткөз бүдүрүлгелерин, ажил-агыйлар-ның болгаш Таңды районнуң удуруткучлары, оларда партия, профсоюз болгаш комсомол организациалары бедик хары-салга-биле медрес биле чогуу. Бир эвес бар курлавыр-ларны болгаш аргалары чеп ачылган, ажил-ишчилериниң күжүн планнын онзалдары күсөдиринче мобилизастаан бол-за, Таңды район болгаш үстүндө ааанымыс коллентивтер планын, сорулгалары база-ла күсөдип болур турган ийин. Ынчангаш партия организациалары онгу беш чылдың баш-тайгы чыныктын хүн бүрүз коллентив бүрүзүгө шалыпчы күш-ажыл-биле демделгеттинген турар кылдыр ажил-херекти ынчаар организастарын чедип алыр херек. Ылаңгыя амгы уеде нөдөз ажил-ишчилериниң мурнука ныштагашкынын хүр чаагы доозары, часык хову ажилдарын чогуу үзүндө организастыг чорудары ышмак онза харысалгалыг сорул-галар туруп турар. Нөдөз ажил-агыйның бо чылгы план-ның онзалдарының күсөлдөз он улуу-биле хамаарып апар, Ынчангаш амгы уеде бо айтырылган чер-черде партия ор-ганизациаларының кичээлгенин төвөгө тургустунар умуру-лут.

СЭКП-ниң XXV съездинин шийтирилери чаа-чаа үлө-херектерин бүдүрүп талазы-биле ажил-ишчилерге күчүлүг иди-гин берген. Масса ортузунга партияның организастыг болгаш политичесалыг ажилдың демкини улам бедитпишкен, соци-алисттик чарышты калбар неггедир, дээштик кылдыр органи-застары, съездинин шийтирилери, онгу беш чылдың сорул-галарын күсөдиринче бүгү күштү, билиглерин мөөнөзир — партияларынча бурузунуң, көмүмүстү бурузунуң алдары-ның херээ болур.

СЭКП обкомунда, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинде, облпрофчөвүлелде, ВЛКСМ обкомунда КЫЗЫК ТУКТУ — УЛУГ-ХЕМНИН МАЛЧЫННАРЫНГА

1976 чылдың бирги кварталында республиканың малчынарының социалисттик чарыжының түңнелдерин СЭКП обкомунун бюрону, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели, облпрофчөвүлел болгаш ВЛКСМ обкомун үндүргөн.

Республиканың малчынары СЭКП-ниң XXV съездининге алаар бодуруп массалыг социалисттик чарышты калбартышкан, мал ажилчының продукциянын са-дарыштын планын күсөдиринче көсүк түңнелдерин чедип алган деп хү-лөп алган доктаалда демделген ту-рар. 1976 чылдың бирги кварталы-нда эът садарынын планы 125,1 хуу, сүтү — 122,8 хуу күсөткенин, квартал планында ажыр күрүнөгө 563 тонна эътти болгаш 872 тонна сүтү саткан. Эът болгаш сүт са-дарынын планын районнарының ба-рык-ла илгүзүп күсөткөн. Ынча-аанок эът болгаш сүт садарынын планын Төдм, а эът садарынын планын Чөөн-Хемчик районнар күсөткөн. Эртен чылдың ол үзү-биле деңгээрге, эки көргүзүлгө Улуг-Хем болгаш Каз-Хем районнар чедип алган. Республиканың колхоз-тары болгаш совхозтары бирги квар-

талда эртен чылдың ол үзүндө туралында 40 муң хураганын хой-ну менди камгалап алган. Кызыл, Эрзин, Улуг-Хем болгаш Тес-Хем ра-йоннарының ажил-агыйларының ма-ддын олурт болгаш чыны хоразы боттуу-биле кымыртылган. Оон-биле төгөлөшкөн нийтинин мал ажилын хожугеринде — оон баш санын өстүрүндө база менди кадагалаларында, продукция бүдү-рүн көзүлдүрүндө, ылаңгыя оон шынарын бедиринде улуг чепте-сөө хой-хей колхозтарда болгаш сов-хозтарда бар деп доктаалда дем-делген турар. СЭКП-ниң XXV съезди-нин илди үндүргени сорулгаларга болгаш неггедирге дүшүрүп фер-маларга база мал ажилын брита-лаарында ажилды боттуу-биле чарты тургузары көзүлбөй турар. Чазээ, Таңды, Барыш-Хем, То-жу районнарының колхозтарында ба-за совхозтарында мал ажилының

продукциянын бүдүрүшүн болгаш маддын продуктуларын дөңсөп ку-дулаш. Эът бүдүрүп Кызыл болгаш Чөөн-Хемчик районнарга кудулаш. Сүт бүдүрүп база бир ишкенге ошаптыр саап азыр сүт — Тес-Хем, Эрзин районнарга кудулаш. Ынча хой районнарга продукциянын шы-нары куу — болуп артып, турар. Ылаңгыя Каз-Хем районнуң колхоз-тары болгаш совхозтары күрүнөгө ажык сүтү дүжап турар. Кызылдың сүт заводунун аюу-зында турар колхозтарын бол-гаш совхозтарын дүжапкан сүдү-нүң чартык көзүлгөдө хойу II бол-гаш III категорияны кхирелген кылдыр хүлээп алдыган. Квартал дүргүзүндө мийнестик бола малды семирти азыраары чептеп органи-застаанын база хойларын семир-ти азыраары дүжапкан улам-мында хүлээп алдышкан пункту-ларына кирген малдын чүтө 15 хуузу эки деңгээлде, 35,7 хуузу ортумакта куду деңгээлде база 10 хуузу арган болган. Ылыг пра-ктика күрүнениң эрге-ажыктарына болгаш колхозтарын база совхоз-тарын экономикада улуг ко-таралды чедирер турар.

СЭКП обкомунун бюрону, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели, облпрофчөвүлел болгаш ВЛКСМ обкомун 1976 чылдың I кварталында мал ажилының продукциянын бүдү-рүшүн база садарын көзүлдүр та-ла-ары районнарының социалисттик чарыжына Улуг-Хем районну тыва-кыч болгаш деп санап. Шы-нар Кызыл түктү, I чергенин дло-момун болгаш 500 рубль түктү ак-ша шайгалып Улуг-Хем районга тысыр деп шийтирген.

Малчынарының ортузунга чарыш-тын идеяларын болгаш сорулгаларын ханымы-биле тайылбырлаары-га үндөлдөн. Малдың баш са-нын өстүрүп база оң продукту-лун бедирер дээш, мал ажилы-нун продукциянын шынарын тек-диритке уланган мурнакчы тех-нологиянын шийтирил алыр дээш социалисттик чарышка хойку, ка-дарчы, саанын бүрүзүгө база мал ажилының өскө-дөз ажилданыла-рында илдепкейлиг киришкен ха-тиярып СЭКП районнарына бол-гаш райүүскамнарга, Көдөз ажил-чыл министрстволарга, «Ското-пром» трестке, колхозтарын баш-

Мурнакчылар

Партияның XXV съездинин шийтирилери амалдарга боттидырар дээш «Актур» совхозту хойжулары бо хүшөрдө күжүшкенин анык-тап турар. Төрүс чо-гуу 14 муң 800 хойдан 11 муң 180 хураган алыган.

Маалды чаш тогуң онча-менди өстүрүп доруктурар дээш хойжу бригадаларын аразында калбарган социали-стик чарышка Тыва АССР-ниң Дээди Сөвөдиниң депутат Арантай Тыкынның удуруткан тыскай болуп, 3 муң төрөн хойдан 3237 хураганын алган. Оларны онча-менди өстүрүп турар. Ол бригада ам бе-ли 100 хойга ошаптыр 98 хураганын алган. Бо паймар-дыг коллентивте 6 хойжу 100 хойдан-на 100—105 чедир ху-раганын камгалап ап турар. Хойжуларын аразында калбарган социалисттик чарыштын тыскайына хойжу Мадыр-оол Тулун 100 хойга ошаптыр 106 хураганын ал-ган, онча-менди өстүрүп ту-рар. Ол минаш Лопсан Кыр-оол—103, Беган Эрес-оол—104 хураганын алган, чарыш-тын мурнуку олурунда чоруп туралар.

Район Сөвөдиниң депутаты, «Хундүлдең Демээ» өрөөн-нин эдикелчи Александр Хоюновна Спир-оол партия-ның XXV съездинин мате-риалдарына сорун кирген, 100 хойга ошаптыр 95 ху-раган азыр дээш хүлээлгенин эл көрүп, 100-тү азырын хү-лээлген. Бо хүшөрдө ол 103 хураганын ап, бедиктен со-циалисттик хүлээлгенин ажыр күсөткен. Ол мурнакчы хой-жу төрөн хойдан 316 хура-ганын өстүрүп, доруктурар турар.

Бо чедишкенин үндө-дүн болза, январь, февраль айларда хой уе ооздап-камын ачында чедип ал-дыган. Ол өйдө төртүткөн хураганын азыр-арыкка та-варышты. Кызыл төртүткөн хураганын күтүп барган барык-ла бедир-биле бедиктеп боор чүс. Бирезиниң деңгээ-ли 35—40 килограмм чедө боор. Тыва усаалык хойлар-ның хураганының бироз-ан-де 800 граммдан 1 кило-грамм чедир дүктү боор. Ын-чангаш хой мады кы-жын ооздарыны эң чутуга деп бодар мен-ден, Александр Хоюновна чутулаар. Бо чы-нын ол 1 баш хойдан 2,5 ки-лограмм дүктү кырган азыр, 10 тонна естенин, 10 тонна одекти бедиктеп азырын шийтирген. Монгуш — Са-ланың социалисттик чарышче кылганын.

«Актур» совхозта Кожал-тын баштааны хойжу брига-далары чарышка ийги чери-ап, 60 хүшөрдө 100 хойдан-на 84 хураганын камгалап алган. Ылаң хойжулар Соам Бал-чий, Карбы Түртү-оол, Ла-жи Сат олар 100 хойдан-на 92-де 100 чедир хураганын менди камгалап алганын.

К. ХЕРТЕК.

Ажыгдалга кирер чугула объектиде

СӨӨЛГҮ ШЕНЕЛДЕЛЕР

урелишкенин дарыг эде кылдыр ажилдарын мыда органи-застаан. Эртенчир коллентивте дүжүлгөдөгү, ажил-ишчилериниң сепкилдерин хой. Оларга улуг инженер А. Лаврентий-нженер — В. Савицкий, И. Ступко, елесар Н. Кобан-ский болгаш оон-даа өскөдер хамаарып. Оларның кол-ла сорулгазы — бүгү дериг-херек-сөдирин урелишкенин чөк ажилдарын чедип алыр бол-гаш оларны хонуктур ажил-даткан, аныктагыларга хү-лээлгө боор.

Нийти ээлчег ажилгалга ки-ришче чооктулаан. Ынчал-дээ-ла Красноярскийн төлө-лөшкөн чамдыктары дериг-херек-сөдирин коллентивте шенел-де-ли эгелээш болгаш оон баштайгы даг-дугуң алганын сөздөгө ак-доорулуклар ра-порттаа болгаш. Оон эгелээш-те технологияту дериг-херек-сөдириниң шенелдезин хү-нү-не чорутуп турар.

Комбинаттын ийги ээлчө-нүн кол корулузун бирги секцияларда дериг-херек-сөди-риниң шенел ажилдары апрель 11-де эгелээш. Ол шенел-дер уеде дериг-херек-сөдириниң чогуу-камын ажил-данын Красноярскийн эдиле-шпенелде эгелээшкенин чачал-ынын орталыкка А. А. Не-стеренко чуулашкан, ам мыда конвейерин, руду үрмөк-челерин, рудик чок конве-йерин, дозуур аргылактары-на, сортуу даг-дугуң бункерлерин ажилгалчыларга хүлээлгө берип турарын тайылбырлаан. Ол шенелдер уеде илгеритинген чамдык

төдө ажилдан турар ишчилер беза киришкенин, ийги ээл-чегин Б. И. Ленинниң төртү-түгөшүндө бээр 106 чылдыңда ажилгалга кирер дээш кы-амак ажилдан турар. Шене-лдер чедишкенин чорут-тур — дээш, ажилгалдан каан ишчилериниң хайгарып, олардан карап салбайн тур.

Бөдүүн рудадан даг-дугу арылгалар пехтин шүптү ка-тарында механализм дагкан, мыда соогу шенелдер чо-рун турар.

Чөк пачалыгының кабыне-де Комбинаттын ийги ээл-чөп ажилгалга кирери-биле хүлээп азыр ажилгалга кире-лишкөн чамдыктары дериг-херек-сөдирин коллентивте шенел-де-ли эгелээш болгаш оон баштайгы даг-дугу алыр деп турарын чуулаш, чамдык биче эде кылышкын-дын турар-да, ийги шене-лдер чогуу-камын ажил-данын тайылбырла-дыр.

Комбинаттын ийги ээлчө-нүн кол корулузунга ол хүн ажил хайымышыгы-ла бол-ган. Конвейерин ажилдарын хынаары-биле бирги, ийги секцияларын руду-биле ажил-даткан. 4 шак дүргүзүндө мн-

чаар ажилдатканын түн-невице бүгү дериг-херек-сөдир болгаш руда оруу чогу-мал ажилдан.

— Чектиң ажилдан эгелээ-ринге чедир санын хонуктар артып, шенелдер оон чо-рун тур, илгеритинген чепте-сөө хойларын чайдалып тур бис. Ажилчын комсомлга ак-тылар дүжаары ам доостун тур — дээш, чөк пачалыгын аңа ажилдар кадрлар дуга-йында чуулашты. Техниктиг кадрлар талазы-биле чөк бү-рүн халдыртыган: дериг-херек-сөдир мөшинистерин, ре-гулировщиктерин комбинат-тын бодунга белеткен. Ме-талл пехтин албайн талазы-биле кадр айтырында чамдык бер-гездешкенин бар, ылаң-да-да өйөз ажилгалдыр элек-териктерин, бригадиртерин хой кезип пачалык кадрлар-биле чечетер дээш оларны ооредип турар.

Ийги ээлчегин чууга ту-дунда ол хүнү ажилдын байдалын, даярдыг сорул-гал дугайын штаб хурагына кезээлгө-не 8 шактан эгелеп чуулашканын турар. Аңа түс-тө участканын удуруткучу-лар, ажилгалчылар, керээл ажилдар кылдыр органи-зациаларын төлөзүлгө кирер.

Ол хүнү штаб хурадын СЭКП обкомунун секретары эл Г. Н. Долгополов ажил-чын, чууга объектиде богу-нү байдалы чуулашкан, чам-дык чедир кылдышкан ажил-дарга доктаган. Комбинат-тын, «Сибирьтехмонтаж», «Си-бирьстальконструкция», «Ты-

ва туугу» трестерин болгаш өскө-дөз организациаларын удуруткучулар кылды-ган ажилдар дугайын штаб хурагына илгеритинген. Комбинаттын шене-лдер уеде бергездешкенин эвез болгашкан. 110-гу конвейерде чедир кылдышкан чүүлдер бар болгашканда оон шене-лдези түр соккадыр уедеги төвөшкенин. Ийтинин-биле бүгү дериг-херек-сөдириниң 60 ажык хуузу чогуу-камын ажилдан турарын «Тыва даг-дугу» комбинаттын дирек-тору В. А. Ухов штаб хура-гына чуулашкан. Оон-биле чегелештир руда оруула 60-кү, 80-кү конвейерлерин дең-гээл ажилгалга кирер чедип алыр, мады чамдык урелиш-кенин эде ажилдар чоруп турар. 110-гу конвейер чогу-мал ажилдан турар, а 63, 64, 143 дугаар конвейерлерин роликтер солуттуу-на, олар ам ажилгал эгелээшкенин бе-ден дөңсөп штаб хурагына демделген.

— Чууга объектинин ажил-дан эгелээшкенин белеткен ажилдар адалыктын турар. Ынчангаш ажилчын комсо-млга ажилы улам шуулан, астылгага ат салыры база адалыктын тур. Ам 2-ле хон-гаш шүптү ажилгалга ат сал-дыр, оон соонда херек чүл-де күрүсө комсомланын-де-ли, комбинаттын ажилгал-чы кирири-биле хүлээп азыр ажилчын комсомланың дар-газы, кол инженер П. Ф. Чуш-нинов чуулашты.

Анык Тываның ажил-ишчи чогуу-нун чоругары — «Тыва даг-дугу» комбинаттын ийги ээлчө-нүн ажилгалга кирер хуузааы чооктулаан. А То-рөң чуртка чылда 195 муң тонна даг-дугу боор күчүзүн комбинат 1,6 муң дүргүзүндө чедип алыр.

М. КАЛЧАН,
«Шынык» тускай кorr.

ЧАСКЫ ХОВУ АЖЫЛАРЫ

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Чөөн-Хемчик районнуң хову-шөддеринде онгу беш чылдың баштайгы чазыктын хову ажил-дары калбарган. Бүгүнге чедир маддын азыра, «Адап-Ма-дыр» болгаш «Сүт-Хол» сов-хозтар шык баарышыкыны дооскан, оларның тарылга шөддери колдуунда сугаттыг. Районда нийтизи-биле барык 4 муң гектарын шыгын ба-зырган, азы планын 21 хуу күсөдип берген.

Ажил-агыйлар часык чер аңдарылганын база шудууды берген. Бо ажилда нийтизи-биле 37 агрегат ажилдан тур-рар. Ленин агыг колхозтуң болгаш «Тыва» совхозтуң ме-ханизаторлары мурнуку оду-ругда чоруп турар.

Колхозтар болгаш совхозтар шөддерге чедишкенин сөөртү ажилды шүшпөн чо-рулуп турары даярышкан. Чүд диеэ 37300 тонна өдөкти тө-гөр тургаш, херек кырында чүтө 3540 тоннамы төккен.

Республиканың хову-шөддеринде шык баарышыкыны кампа-ныла доостур чеккен. Ылаңгыя Таңды районнуң С. Тока агыг совхозта ол ажил иди-гин тулук. Ында механизатор Хуурак Мадыр-оолдун башкарган агрегаты 800 ажык га черниң шыгын бастырган. Ол ээлчег нормазын 160—170 хуу күсөдип турар.

ЧУРУНГАДА: шөдө агрегат. Механизатор Хуурак Мадыр-оол.

А. ЗАЙЦЕВИЧ фотоу.

